

Türkiye Bilimsel Ve Teknik Araştırma Kurumunun

Doktora Burs Programları

S. Çetin ÖZÖĞLU

Kurumun yürüttüğü doktora burs programları yurt içi ve yurt dışı olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Bu iki program grubunun müşterek noktaları olmakla beraber farklı yönlerinde vardır. Bu bakımdan ayrı ayrı ele alınarak bilgi verilecektir.

YURT İÇİ DOKTORA BURS PROGRAMI

AMAÇ: Müsbet bilimlerin temel ve uygulamalı dallarında memleketimizdeki doktora çalışmalarının ve araştırmanın teşviki ön görülmektedir. Müsbet bilimlerin temel ve uygulamalı dallarında öğretim yapan fakülte veya yüksek okul bölümlerinden mezun olup, yurt içinde matematik, fiziki ve biyolojik bilimler, mühendislik, veterinerlik ve hayvancılık, tarım ve ormanlık, yapım teknolojisi, yapı üretimi ve ekonomisi mimari çevre kontrolü ve plânlama metodolojisi ile ilgili konularda doktora ve tıbbin temel bilim dallarında akademik bir ihtisas çalışması yapan ve yapmak isteyen üstün kabiliyetli gençlerin maddî sıkıntı ve engellerden kurtulmuş olarak istenilen seviyede en iyi şekilde çalışma yapmalarını ve araştırıcı ve bilim adamı olarak yetişmelerini sağlamak esas amaçtır.

KAPSAM: Bu amaca ulaşmak için her yıl yukarıda belirtilen konularda doktora yapmak isteyenlerin müracaatları incelenerek kabiliyet esasına göre Kuruma seçilenlere ayda karşılıksız brüt 1000.— TL. destekleme bursu verilmektedir. Burs ödemeleri devamlı başarı esas olmak üzere öğrenim süresinde olduğu gibi yaz aylarında da yapılır. Destekleme bursu en çok üç yıl için veya doktora çalışması süresince verilir.

Burs ödemelerinin devam edebilmesi için bursiyerin yaptığı çalışmanın ve varsa aldığı ders ve kursların başarılı olması ve doktorayı idare eden öğretim üyesinin bunu belirlemesi şarttır. Doktorayı idare eden öğretim üyesinin doktora çalışmaları hakkındaki raporu olumsuz olduğu zaman destekleme kesilmektedir. Bursiyer ve doktorayı idare eden öğretim üyesinin çalışmalar hakkında vermesi gereken rapor gelmediği sürece destekleme durdurulmaktadır.

Bursiyer sıhhi sebeplerden dolayı öğrenimine ve çalışmalarına ara verme durumunda kalır ise öğrenime ara verdiği sürece bursu durdurulur. Ayrıca, doktora çalışmalarının bir kısmını yapmak üzere bursiyerin kendi imkânlarıyla veya başka bir bursla ve imkânla yurt dışına gittiği zaman bursu durdurulur, yurda dönüşünde doktora çalışmalarına devam eder ve bunu doktorasını idare eden öğretim üyesinden alacağı bir belge ile tevsik ederse burs ödemeleri yeniden başlatılabilmektedir. Bursiyer çalışması sonunda tezinin bir kopyasını Kuruma verme durumundadır. Kendisine doktora destekleme bursu tahsis edilen kimse o andaki esas işinin veya görevinin sağladığı gelirden gayri bir burs veya görev kabul eder ise destekleme kesilir. Eğer Kuruma bilgi vermeden bir ek görev ve burs almış ve bu sonradan tesbit edilmiş ise bu sürede Kuruma kendisine ödenen burslar geri alınır.

MÜRACAAT ŞARTLARI VE SEÇİMİ :

1965 yılından beri uygulanan Yurt İçi Doktora Burs Programının şartları her yıl genellikle Kasım ayı

içinde fakültelere bildirilmekte ve ayrıca günlük gazetelerde ilân edilmektedir. Bu programa o yıl ilân edilmiş olan şartlar çerçevesinde müracaat etmek gerekir.

Bu programa müracaat için genel şartlar şunlardır :

1. Türk vatandaşı ve program ilân edildiği zamanı takip eden 1 Ocak'ta 30 yaşını geçmemiş olmak.
2. Bir Üniversite veya yüksek okulu bitirmiş olmak ve doktora çalışmasına fiilen başlamış bulunmak ve bunları resmi belgelerle tevsik etmek.
3. Doktora konusu hakkında istenilen bilgiyi vermek.

İlân edilen şartlara durumları uyanlar ilânda belirtilen tarihe kadar Kuruma müracaat ederek gerekli formu temin edip doldurmak ve bu formda ve şartlarda belirtilen belgelerle beraber Kuruma jade etmek durumundadırlar.

Müracaat formları ve belgeler Kuruma incelenerek durumları şartlara uyanlar bir sözlü bilim sınavına çağırılırlar. Bu seçme sınavına her ne sebeple olursa olsun katılmayanların müracaatları o yıl dikkate alınmamaktadır. Sözlü bilim sınavları jüri tarafından yapılır ve neticeler Kuruma değerlendirilerek bursiyerler seçilir. Sözlü sınavlarda esas olarak kabiliyet, araştırıcılık yeteneği, kavrayış ve temel bilgi aranır. Bursiyer seçiminde konulara ve diğer durumlara göre herhangi bir kontenjan olmayıp, üstün kabiliyetli bulunanlara mali kaynak ve imkânlar dahilinde burslar tahsis edilir.

YURT DIŞI DOKTORA BURS PROGRAMI

AMAÇ: Memleketimizin yüksek seviyede müsbet bilimlerin temel ve uygulamalı dallarında araştırıcı insan gücü ve bilim adamı ihtiyacını belirli ölçülerde karşılamak, üstün kabiliyetli gençlere araştırıcı ve bilim adamı olarak yetiştirme imkânlarını karşılıksız destekleme esasına göre sağlamak bu programın amacıdır.

KAPSAM: Bu amaca ulaşmanın, yurt dışına öğrenci göndermeyi ve öğrenim şartlarını düzenleyen 1416 sayılı kanun ve onunla ilgili tüzükler çerçevesinde mümkün olamayacağı gerçeği kabul edilmiştir. Kurumun kuruluş kanununda kuruma yurt dışına öğrenci gönderme imkânını sağlayacak yönde gerekli değişiklik için teşebbüsler yapılmış ama henüz bir sonuç alınamamıştır. Bu bakımdan beynelmîl kaynaklardan sağlanan dövizlerle, örneğin Ford Vakfından ve Nato'dan, yurt dışı burs programı yürütülmektedir. Ford Vakfından sağlanan kaynağa dayalı program uygulanarak sona ermiştir. 1968 yılından itibaren Nato'dan sağlanan kaynağa dayalı yurt dışı doktora burs programı yürütülmektedir.

Her yıl belirtilen konularda yurt dışında doktora yapmak üzere müracaat edenler arasından kabiliyet esasına göre seçilenler yurt dışına gönderilmektedir. Yurt dışı doktora burs ödemeleri en erken her yılın Eylül ayında başlar ve bursiyer olarak seçilenler en geç programı ve sınavı takip eden Subat ayında öğrenime başlamak üzere yurt dışına gitme durumunda-

dirler. Yabancı dil öğrenimi için yurt dışı bursu ödenmez. Bursiyerin öğrenim yerine gidiş - geliş uçak (turist) veya tren, vapur II. mevki biletleri Kurumca sağlanır. Bilet karşılığı bursiyere ödenmez. Kendi imkânları ile giden ve gelenlere dış seyahat vergisi hariç olmak üzere TL. olarak II. mevki tren bileti ücreti karşılığı memlekette ödenir.

Burslar karşılıksız destekleme esasına göre verilmekte olup, bursiyerlerin öğrenimleri sonunda yurda dönmeleri ve konuları ile ilgili bir işte çalışmaları şarttır. Bunu imzalayacakları bir sözleşmede kabul ederler. Burslar bursiyerin adresine her ay banka yolu ile gönderilmektedir. Burs miktarları bugünkü durumu ile şöyledir : Avrupa için; bekâr 200.— dolar, evli 230.— dolar, Almanya için bekâr 215.— dolar, evli 245.— dolar, Amerika Birleşik Devletleri ve benzerleri için bekâr 230.— dolar, evli 260.— dolar. Ayrıca her bursiyerin okul kayıt ücreti, talebe sigortası karşılanmakta ve her ay 10 dolar olmak üzere sende 60.— şar dolar olarak iki defa kitap bursu ödenmektedir. Birde bir defaya mahsus olmak üzere fatura mukabilî 100.— dolara kadar tez masrafları karşılanmaktadır. Bunların dışında bir ödeme yapılmamaktadır. Nato yurt dışı doktora bursları öğrenime yeni başlayanlar için genellikle 3 yıllık bir süre için verilmektedir. Yalnız Lisans-üstü çalışması için veya mevcut bir burs ek olarak bir burs verilmektedir. Yurt dışında hâlen doktora yapanlara tahsis edilen burs en çok iki yıl içindir ve her bursiyerin durumu ayrı ayrı kararlaştırılır.

Yurt dışına gidecek olan bursiyerler Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğüne müracaat ederek özel öğrencilik ile ilgili işlemleri tamamlama durumundadırlar. Mecburi hizmeti olanlar izin alma veya mecburi hizmetlerini erteletme durumundadırlar. Yurt dışında öğrenim yapan bursiyerler buldukları memleketten ve acresten ayrılacakları veya memlekete kendi imkânları ile izin için gelecekleri zaman bağlı oldukları öğrenci müfettişliğinden ve Kurumdan izin alma durumundadırlar. 15 günden fazla bir süre için memlekete kendi imkânları ile izinli gelenlere o süre için bursları döviz olarak ödenmez, yurt içinde doktora bursu ödenir. Yurt dışı bursiyerleri her öğrenim dönemi başlangıcında kayıt olduğunu ve öğrenimine devam ettiğini belirten bir belgeyi Kuruma göndermek durumundadır. Amerika Birleşik Devletleri veya vize mecburiyeti olan memleketlerdeki bursiyerler öğrenci vizesi (F) veya (J) vizesi almak ve bunu bildirmek durumundadırlar. Bunun dışında vize alanların bursları kesilir. Bursiyer varsa eşinin veya çocuklarının sigortaları ile arabesinin sigortasını kendisi karşılama durumundadır.

Yurt dışındaki bursiyerlerin akademik toplantı veya kongrelere katılmaları bir ek ödemesi gerektiriyorsa mutlaka Kurumun izni alınmak durumundadır. Kurumda, doktorasını tamamlayan bursiyerlerimiz ve diğerleri için memlekette uygun iş bulmaları yönünde yardım sağlayan bir servis mevcuttur.

Yurt dışı bursiyerlerinin başarı durumları her öğrenim devresi sonunda Kurumca incelenmektedir. Bursiyerin vereceği rapora ilâve olarak doktorasını idare eden öğretim üyesinden veya bulunduğu bölüm başkanından raporlar ile aldığı ders ve kursların notları değerlendirilmede esas olmaktadır. Değerlendirme

sonucu bursiyerin başarısı standartların altında bulunursa veya başarısız olduğu tesbit edilirse burs kesilmekte ve bursiyerin memlekete dönmesi istenmektedir. Yukarıda temas edilen veya bunların dışında ortaya çıkan durumlar Kurumca her bursiyer için ayrı ayrı incelenmekte ve karara bağlanmaktadır.

MÜRACAAT ŞARTLARI VE SEÇİM :

Bu programın şartları her yıl fakülteelerde ilgili kuruluşlara ve gazetelerde genellikle Kasım, Aralık aylarında ilân edilmektedir. Her yıl Nato Yurt Dışı Doktora burs programının kapsadığı doktora sahaları veya konuları Dışişleri Bakanlığına bağlı Nato İlim Komitesince tesbit edilmektedir. Bu bakımdan bu programa o yıl ilân edilmiş olan şartlar çerçevesinde müracaat etmek gerekir.

Bu programa müracaat için genel şartlar şunlardır:

1. Türk vatandaşlığı ve program ilân edildiği zamanı takip eden 1 Ocakta 30 yaşını geçmemiş olmak.
2. Üniversite veya yüksek okulu bitirmiş olmak. (Program ilân edildiği yıl yurt içinde son sınıfta olan öğrencilerde müracaat edebilirler.)
3. Programın ilân edildiği zamanı takip eden Eylül devresinde başlayan öğrenim için bir akseptans temin etmiş olmak. (Programın ilân edildiği zamanı takip eden Mart ayı sonuna kadar akseptans veya bunun ile ilgili yapılan müracaata alınan cevap kabul edilebilir.)
4. Yukarıda sayılan 1. 2. ve 3. şarta durumları uyan ve halen yurt dışında fiilen doktora çalışmaya başlamış olanlar en az bir yıllık doktora çalışmalarının başarılı olduğunu tevsik etmek kaydıyla müracaat edebilirler. (Bu tip müracaatların seçimi Kurumca durumsal incelenerek yapılır.)

İlan edilen şartlara durumları uyanlar ilânda belirtilen tarihe kadar Kuruma müracaat ederek gerekli formu temin edip doldurmak ve bu formda ve şartlarda belirtilen belgelerle beraber Kuruma iade etmek durumundadırlar. Müracaat formları ve belgeler Kurumca incelenerek durumları şartlara uyanlar bir sözlü bilim sınavına çağırılırlar. Bu seçme sınavına her ne sebeple olursa olsun katılmayanların müracaatları o yıl dikkate alınmamaktadır. Sözlü bilim sınavları jüri tarafından yapılır ve neticeler Kurumca değerlendirilerek bursiyer adayları seçilir. Bu bursiyer adayları yeterli yabancı dil belgeleri ile diğer hususları tamamlarlar ise bursları başlatılır. Yabancı dil belgesinin genellikle Türk-Amerikan, Alman, Fransız ve İngiliz Kültür Derneklerinden birinden temin edilmesi istenir. Yeterli yabancı dil belgesi getiremeyenlere 6 aya kadar yabancı dilini geliştirmesi için programın şartları çerçevesinde izin verilerek programı geciktirilir.

Sözlü bilim sınavlarında esas olarak kabiliyet, araştırıcılık yeteneği, kavrayış ve temel bilgi aranır. Bursiyer seçiminde konulara veya diğer durumlara göre herhangi bir kontenjan olmayıp, üstün kabiliyetli bulunanlara döviz kaynağı ve imkânlar dahilinde burslar tahsis edilir.

Kurumun diğer burs programlarında olduğu gibi doktora burs programlarında da sınavlara çağırılanlara sınav yerine geliş-gidiş bilet ücretleri (otobüs veya tren II. mevki) ile gündelik sınavdan sonra ödenir. Yurt dışından sınava gelenlere bilet ücreti ödenmez.

Gelecek sayıda : Diğer burs programları